

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND INTERPRETAREA

articolului 140 din Constituție

(Sesizarea nr. 45b/2013)

CHIȘINĂU
10 octombrie 2013

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA, *judcători*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 4 octombrie 2013
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 4 octombrie 2013, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. b), art.25 lit.d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin.(1) lit. b), art. 38 alin.(1) lit.d) din Codul jurisdicției constituționale, de Curtea Supremă de Justiție, privind interpretarea articolului 140 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate.”

2. Autorul sesizării a solicitat Curții Constituționale ca, prin interpretarea articolului 140 din Constituție, să se explice:

„În cazul declarării neconstituționalității unor dispoziții legale de abrogare/modificare, prevederile legale abrogate printr-o dispoziție constatată ca fiind neconstituțională continuă să fie active și să producă efectele până la operarea modificărilor de rigoare de către Parlament sau nu?”

3. Prin decizia Curții Constituționale din 8 octombrie 2013 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui și Guvernului.

5. În ședința plenară publică a Curții sesizarea a fost susținută de reprezentantul autorului sesizării, dna Iulia Sîrcu, vicepreședinte al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice generale a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Constantin Bragoi, director al Departamentului de administrare judecătorească, și dna Laura Greco, șef al Direcției politice de asigurări sociale a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

CONTEXT

6. În motivarea sesizării se arată că prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011 privind controlul constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați au fost declarate neconstituționale o serie de amendamente, și anume:

„ - articolul II și punctele 7 și 9 ale articolului III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” în partea referitoare la art.46¹ al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”;

- cuvântul „atât” și sintagma „cât și pentru femei” din alineatul (11) al art.42 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat” în redacția punctului 2 al articolului III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.

7. Prin Legea nr. 29 din 7 martie 2013 privind modificarea și completarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial din 5 aprilie 2013, au fost aduse în concordanță prevederile Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011 doar în partea ce ține de creșterea stagiului de cotizare pentru femei.

8. În partea ce ține de prevederile articolului 46¹ din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 referitoare la condițiile de pensionare pentru judecători, acestea până în prezent nu au fost aduse în concordanță cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011, rămânând neschimbate.

9. Astfel, prin neexecutarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011, organul legislativ a permis existența în prezent a unui vid legislativ (mai mult de un an și jumătate) privind condițiile de pensionare a judecătorilor, ce generează lezarea dreptului acestora la pensie.

10. Acest fapt a determinat o serie de litigii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, datorate neexecutării Hotărârii Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011.

11. La 10 iunie 2013 Plenul Curții Supreme de Justiție a emis un aviz consultativ, potrivit căruia de la data adoptării hotărârii Curții Constituționale nu se mai aplică la stabilirea sau recalcularea pensiilor judecătorilor prevederile art.46¹ al Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, în redacția Legii nr.56 din 9 iunie 2011, iar la calcularea pensiilor judecătorilor urmează a fi aplicate prevederile art. 32 din Legea cu privire la statutul judecătorilor în redacția anterioară celei declarate neconstituționale.

12. Aceeași situație este semnalată în demersul nr. II-03/10-7191 din 25 septembrie 2013 al Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care aceasta a solicitat Curții Constituționale să explice dacă **declararea neconstituționalității unui act legislativ prin care a fost modificată o lege readuce situația inițială, fără a fi efectuate modificări și completări în lege.**

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

13. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 134 Statutul

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere

judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.”

Articolul 140 Hotărârile Curții Constituționale

„(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate.”

14. Prevederile relevante ale Legii nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională (M.O. 1995, nr. 8, art.86) sunt următoarele:

Articolul 28 Acțiunea actelor Curții Constituționale

„(1) Actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii, pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice.

(2) Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale.

(3) Consecințele juridice ale actului normativ sau ale unor părți ale acestuia declarate neconstituționale sînt înlăturate conform legislației în vigoare.”

Articolul 28¹ Obligația autorităților publice privind executarea actelor Curții Constituționale

„(1) Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar.

(2) Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

(3) Actele emise întru executarea actelor normative sau a unor părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și se abrogă.

(4) Observațiile (constatățile) Curții Constituționale privind lacunele (omisiunile) reglementărilor normative, datorate nerealizării unor prevederi constituționale, indicate în adresă, urmează să fie examinate de instanța vizată, care în termen de cel mult 3 luni, va informa Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.”

15. Prevederile relevante ale Codului jurisdicției constituționale, aprobat prin Legea nr. 502-XIII din 16 iunie 1995 (M.O. 1995, nr.53-54, art.597), sunt următoarele:

Articolul 75
Executarea hotărârilor și avizelor

„(1) Hotărârile și avizele se execută în termenii indicați de Curtea Constituțională.

(2) Daunele pricinuite persoanelor fizice și juridice prin aplicarea unui act normativ recunoscut ca fiind neconstituțional se repară în condițiile legii.

(3) Executarea hotărârii și avizului este adusă la cunoștința Curții Constituționale în termenul indicat de ea.

(4) Factorii de decizie care nu au executat în termenul stabilit hotărârea și avizul poartă răspundere conform art. 82.”

ÎN DREPT

16. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență efectele **hotărârilor** Curții Constituționale și modul de executare a acestora.

17. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexe, precum supremația Constituției și responsabilitatea statului față de cetățean.

A. ADMISIBILITATEA

18. În conformitate cu decizia sa din 8 octombrie 2013 (a se vedea § 3 *supra*), Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. b) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizarea privind interpretarea Constituției ține de competența Curții Constituționale.

19. Articolele 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. d) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază Curtea Supremă de Justiție cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

20. Curtea observă că aspectele abordate de către autorul sesizării nu a constituit anterior obiect de interpretare în instanța de contencios constituțional.

21. Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale. Curtea reține că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra

interpretării articolului 140 din Constituție. Prin urmare, Curtea va examina în continuare fondul sesizării.

22. Curtea reține că prerogativa cu care a fost învestită prin articolul 135 alin. (1) lit. b) din Constituție presupune stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale, care poate fi realizată prin interpretarea textuală sau funcțională, în măsura în care poate fi dedusă din textul Constituției, ținând cont de caracterul generic al normei, situațiile concrete pe care legiuitorul nu avea cum să le prevadă la momentul elaborării normei, reglementările ulterioare (conexe sau chiar contradictorii), situațiile complexe în care norma trebuie aplicată etc.

23. Pentru a elucida aspectele abordate în sesizare, Curtea va opera, în special, cu prevederile articolului 140 în coroborare cu articolele 7 și 134 alin. (3) din Constituție, utilizând toate metodele de interpretare legală.

B. FONDUL CAUZEI

1. Argumentele autorului sesizării

24. Autorul sesizării consideră că de la data adoptării hotărârii Curții Constituționale nu se mai aplică **normele** declarate neconstituționale și urmează a fi aplicate prevederile legii în redacția anterioară celei declarate neconstituționale.

2. Argumentele autorităților

25. În cadrul ședinței publice a Curții, reprezentantul Parlamentului a menționat că prevederile constituționale ale art. 140 sunt suficient de clare și dezvoltate de cadrul legal subsecvent Constituției care instituie un mecanism de executare a hotărârilor Curții Constituționale în scopul înlăturării lacunelor create prin declararea neconstituționalității unor prevederi legale.

26. Reprezentantul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei în cadrul ședinței a menționat că, în scopul executării Hotărârii Curții Constituționale din 20 decembrie 2011, prin care au fost declarate neconstituționale prevederile legale referitoare la stabilirea pensiilor judecătorilor și majorarea stagiului de cotizare pentru femei, Guvernul a elaborat un proiect de lege, prin care se instituiau normele anterioare celor declarate neconstituționale, și l-a remis Parlamentului pentru examinare.

27. În același timp, Parlamentul, ignorând hotărârea Curții, a adoptat amendamente doar în partea ce ține de stagiul de cotizare pentru femei.

28. Reprezentantul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, referindu-se la speța privind pensionarea judecătorilor, a menționat că

situația creată a generat încălcarea dreptului la pensie, aceștia fiind lipsiți de o sursă de existență. Astfel, având în vedere lipsa unei reacții prompte a Parlamentului de a executa hotărârile Curții Constituționale, pentru evitarea situației create, urmează a se aplica normele anterioare.

3. Aprecierea Curții

29. Curtea reține că, potrivit articolului 140 din Constituție, legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora **devin nule** din momentul **adoptării hotărârii** corespunzătoare a Curții Constituționale. Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate.

30. În același sens, potrivit art. 28 din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, actele Curții sunt acte oficiale și executorii pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Consecințele juridice ale actului normativ sau ale unor părți ale acestuia declarate neconstituționale urmează a fi înlăturate conform legislației în vigoare.

31. În contextul celor menționate, Curtea subliniază că hotărârile de jurisdicție constituțională, prin care se asigură supremația Constituției, sunt definitive, incontestabile pentru oricine și obligatorii.

32. Această deducție se desprinde și din norma constituțională, potrivit căreia „Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. **Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică**” (art.7).

33. Curtea reține că unele hotărâri ale Curții Constituționale, prin care se declară neconstituțională o prevedere legală sau un act, pot genera vid legislativ și existența unor deficiențe și incertitudini în aplicarea legii.

34. În vederea excluderii acestor repercusiuni negative, art. 28¹ din Legea privind Curtea Constituțională prevede că Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv urmează a fi examinat de Parlament în mod prioritar.

35. Concomitent, potrivit art. 28¹ alin. (4) din Lege, în termen de 3 luni, Curtea urmează a fi informată despre rezultatele examinării constatărilor privind lacunele reglementărilor normative, datorate nerealizării unor prevederi constituționale, indicate în adresă.

36. Curtea reține că situații similare celei semnalate în demersul Casei Naționale de Asigurări Sociale se atestă în privința (ne)executării mai multor hotărâri ale Curții Constituționale. Astfel, în pofida prevederilor legale exprese, se atestă o tergiversare în executarea multor hotărâri ale Curții, iar ignorarea adreselor creează situații care determină menținerea

lacunelor în legislație și afectează calitatea implementării legilor (a se vedea în acest sens Hotărârile Curții Constituționale nr. 7 din 18 mai 2013, nr. 16 din 25 iunie 2013, nr. 18 din 4 iulie 2013 etc.).

37. În mod similar, Curtea nu a fost informată nici despre rezultatele examinării adreselor emise în anul 2012 (Adresa nr. PCC-01/39a din 10.04.2012, HCC nr.5 din 10.04.2012; Adresa nr. PCC-01/6a din 28.06.2012, HCC nr.9 din 28.06.2012; Adresa nr. PCC-01/7a din 12.07.2012, HCC nr.10 din 12.07.2012; Adresa nr.JCC-03/16c din 30.10.2012, HCC nr.11 din 30.10.2012; Adresa nr.PCC-01/12a din 01.11.2012, HCC nr.12 din 01.11.2012; Adresa nr. PCC-01/18a din 04.12.2012, HCC nr.15 din 04.12.2012; Adresa nr. PCC-01/34a din 18.12.2012, HCC nr. 19 din 18.12.2012) și adreselor emise în anul 2013 (Adresa nr. PCC-01/27a din 15.01.2013, HCC nr.1 din 15.01.2013; Adresa nr. PCC-01/39a din 16.07.2013, HCC nr.20 din 16.07.2013).

38. Prin urmare, lipsa de reacție a celor două puteri pune în discuție respectarea dispozițiilor Legii fundamentale și, respectiv, comportamentul constituțional al acestora față de Curtea Constituțională.

39. Lipsa unei intervenții legislative a Parlamentului în vederea executării actelor instanței de jurisdicție constituțională echivalează cu neexercitarea competenței de baza a acestuia, și anume cea de *legiferare* atribuită de Constituție.

40. Curtea reține că, în vederea garantării supremației Constituției, apare nu numai firească, ci și necesară intervenția Curții Constituționale în sensul de a preciza, în considerarea efectului specific de drept constituțional caracteristic oricărei hotărâri a Curții, care sunt consecințele constatării neconstituționalității textelor examinate.

41. Mai mult, în orice situație, respectarea efectului general obligatoriu al hotărârilor Curții Constituționale nu înseamnă doar a da eficiență dispozitivului acestora, ci și, în egală măsură, considerentelor, respectiv interpretării date de Curtea Constituțională textelor Constituției, or, hotărârea este un întreg, o unitate a considerentelor și dispozitivului.

42. Hotărârea Curții Constituționale reprezintă în sine o constatare juridică general obligatorie, bazată pe elucidarea esenței problemei constituționale în urma interpretării oficiale a normelor corespunzătoare din Constituție și explicării raționamentului conținutului acestora raportat la normele contestate.

43. Acest efect al hotărârilor Curții Constituționale, precum și acțiunea sa consecventă de a da efectivitate justiției constituționale îndreptătesc faptul că, prin relevarea conținutului normelor constituționale și dezvoltarea de reguli deduse din interpretarea acestora, actele Curții Constituționale ghidează evoluția întregului sistem legal, precum și procesul de interpretare și aplicare a legii. Numai o astfel de poziție asigură în mod real realizarea principiului supremației Constituției.

44. Difuzarea normelor constituționale în ansamblul sistemului juridic se caracterizează prin impregnarea ramurilor de drept cu normele constituționale direct aplicabile. Jurisdicția constituțională este o consecință a caracterului direct aplicabil al Constituției **concretizată în obligativitatea aplicării actelor Curții Constituționale.**

45. În mai multe hotărâri ale sale, Curtea a relevat că determinarea sensului exact al dispozițiilor constituționale, potrivit art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, ține de competența exclusivă a autorității de jurisdicție constituțională (a se vedea Hotărârea nr.18 din 3 august 2010).

46. Curtea reține, conținutul normelor constituționale este cel definit implicit în jurisprudența instanței de jurisdicție constituțională, care are un caracter regulator și constituie izvor de drept prin efectele sale.

47. Interpretarea dată dispozițiilor constituționale **comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice. Hotărârea prin care se interpretează un text constituțional are putere de lege și este obligatorie, prin considerentele pe care se sprijină, pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Aceasta se aplică direct, fără nici o altă condiție de formă.**

48. Scopul oricărei interpretări a normelor constituționale este de a asigura unitatea și înțelegerea corectă a conținutului și sensului lor autentic, de a soluționa divergențele juridice și politice apărute în legătură cu perceperea și aprecierea normelor Legii Supreme. **Interpretarea oficială a normelor constituționale este imperativă.**

49. Astfel, **indiferent de natura hotărârilor Curții**, fie că sunt de interpretare a Legii Supreme sau de control al constituționalității cadrului normativ subsecvent, **ele își produc efectele pe care Constituția și legea le conferă, în raport cu atribuția exercitată de Curte, forța lor juridică neputând fi contestată sau confirmată de nimeni.**

50. În ceea ce privește autoritățile publice implicate în procedurile analizate, dincolo de obligația acestora de a respecta normele legale aplicabile acestor proceduri și jurisprudența Curții Constituționale în materie, le revine și obligația de a acționa cu respectarea principiului loialității constituționale, principiu care pune în discuție, între altele, relația între formă și fond în aplicarea Constituției.

51. Curtea reiterează că respectarea principiului separării puterilor implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate - **îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale**, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură în cele din urmă realizarea principiului separării puterii de stat.

52. În acest context, Curtea reamintește că respectarea hotărârilor Curții Constituționale este o condiție necesară și esențială pentru buna funcționare a autorităților publice ale statului și pentru afirmarea statului de drept.

53. Decizia de constatare a neconstituționalității face parte din ordinea juridică normativă, prin efectul acesteia prevederea neconstituțională încetându-și existența pentru viitor.

54. Parlamentul sau Guvernul, după caz, au obligația de a abroga sau de a modifica respectivele acte normative, punându-le astfel de acord cu Constituția. Intervenția Parlamentului sau a Guvernului, în interiorul termenului prevăzut de articolul 28¹ din Legea privind Curtea Constituțională, în sensul celor stabilite prin hotărârea Curții Constituționale, reprezintă o expresie a caracterului definitiv și general obligatoriu al deciziilor instanței de contencios constituțional.

55. Curtea subliniază că factorii juridici, și nu politici, trebuie să determine reacțiile față de hotărârile Curții, în special dacă ele provoacă obligații concrete pentru subiecții corespunzători.

56. Hotărârea Curții urmează a se aplica **tuturor raporturilor juridice care nu s-au stins încă la data pronunțării hotărârii**, respectiv, tuturor situațiilor cărora li se aplică în continuare dispozițiile legale declarate neconstituționale, precum și pe calea revizuirii.

57. În acest caz, astfel cum rezultă din dispozițiile constituționale cuprinse în art.140, norma juridică este nulă de drept și, în final, în lipsa intervenției legiuitorului originar sau delegat, își încetează efectele. Ea dispăre din fondul activ al legislației, din dreptul pozitiv, ceea ce face ca sarcina autorităților publice care aplică legea să fie mai dificilă în privința determinării concrete a efectelor deciziei Curții Constituționale asupra cauzelor pe care le instrumentează, cauze care, în funcție de domeniul vizat, au o anumită specificitate.

58. De aceea, Curtea, **pentru a preveni fie o practică neunitară, fie încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale sau, in extremis, pentru a evita nesocotirea hotărârilor sale, are îndatorirea ca să arate efectele pe care acestea urmează a le produce.**

59. Mai mult, Curtea Constituțională, fiind unica autoritate abilitată prin lege să exercite controlul de constituționalitate, are plenitudinea de jurisdicție în acest domeniu. A accepta ca efectele deciziilor sale să fie interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituții ale statului ar echivala cu o știrbire a competenței Curții.

60. Opozabilitatea *erga omnes* a hotărârilor Curții Constituționale implică obligația constituțională a tuturor autorităților de a aplica întocmai deciziile Curții la **situațiile concrete în care normele declarate neconstituționale au incidentă.**

61. Curtea a reținut în jurisprudența sa că principiul stabilității raporturilor juridice nu poate implica promovarea unui drept prin

intermediul unei ilegalități (a se vedea, în acest sens, Hotărârea nr. 16 din 25 iunie 2013). Așadar, în această situație, posibilitatea revizuirii unei situații create cu încălcarea normelor constituționale constituie singura modalitate de contracarare a efectelor principiului, potrivit căruia *fraus omnia corrumpit*. Nu în ultimul rând, responsabilitatea statului față de cetățean presupune *eo ipso* prezumția de conformitate a actelor normative aplicate cu prevederile Constituției.

62. Întrucât nici Parlamentul și nici Guvernul, în calitate de legiuitor delegat, nu au intervenit pentru punerea de acord a legii cu dispozițiile Constituției, așa cum dispune art.140 din Legea fundamentală, controlul de constituționalitate realizat a rămas fără efecte.

63. În acest context, Curtea reține, cu titlu de principiu, că **prevederile legale abrogate prin textul de lege declarat neconstituțional reintră în fondul activ al dreptului, continuând să producă efecte juridice, până la intrarea în vigoare a noilor reglementări**, acesta fiind un efect specific al pierderii legitimității constituționale, sancțiune diferită și mult mai gravă decât o simplă abrogare a unui text normativ.

64. Astfel, în cazul declarării neconstituționalității unor norme de modificare/abrogare, până la operarea modificărilor de rigoare de către Parlament, urmează să se aplice prevederile anterioare modificării/abrogării, într-un mod conform considerentelor acesteia la cazul dedus examinării sale.

65. Până la aceeași dată, o mențiune corespunzătoare urmează a fi operată în textul actului de bază, cu restabilirea textului prevederilor anterioare modificării/abrogării.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26, 28 și 28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 6, 61, 62 lit.b), 68 și 75 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. În sensul articolului 140 din Constituție coroborat cu articolele 7 și 134 alin. (3) din Constituție:

- hotărârea prin care se declară neconstituționalitatea unor norme/acte are nu numai putere de lege, ci și este obligatorie, prin considerentele pe care se sprijină, pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova, astfel încât noi norme/acte cu același conținut nu mai pot fi adoptate din nou;
- în cazul declarării neconstituționalității unor norme/acte, până la operarea modificărilor de rigoare de către autoritatea emitentă, urmează

să se aplice normele/actele anterioare declarării neconstituționalității, într-un mod conform considerentelor menționate în hotărârile Curții Constituționale.

2. În cazul declarării neconstituționalității unor norme/acte, până la operarea modificărilor de rigoare de către autoritatea emitentă, o mențiune corespunzătoare urmează a fi operată în textul actului de bază, în sensul revigorării textului normelor/actelor anterioare declarării neconstituționalității.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

Chișinău, 10 octombrie 2013
HCC nr.33
Dosarul nr. 45b/2013